

FARG‘ONA AGLOMERATSIYASINING EKOLOGIK HOLATI VA MUAMMOLARI

Saidova Xosiyatxon Ibroxim qizi,

Farg‘ona davlat universiteti Geografiya mutaxassisligi 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Farg‘ona aglomeratsiyasi, uning ekologik holati haqida so‘z yuritilgan. Farg‘ona aglomeratsiyasining muammolari haqida ayrim mulohazalar bildirilgan.*

Kalit so‘zlar: *Aglomeratsiya, Farg‘ona viloyati, mahalliy hamjamiyat, aholi, iqtisodiy shahar, chegara, ekologik vaziyat, ekologik muammolar.*

Aglomeratsiya- aholi punktlari, asosan, shaharlar, shuningdek qishloqlarning intensiv xo‘jalik, mehnat va madaniy-maishiy hamda rekreatsion aloqalar bilan bog‘lanib, yagona birlikni tashkil qilgan kompakt hududli guruhi. Aholining guruh bo‘lib joylashishining eng rivojlangan shakllaridan biri. Shaharlarda (asosan yirik shaharlar atrofida) aholining to‘planishi asosida vujudga kelgan va rivojlangan. Monotsentrik Aglomeratsiya va politsentrik Aglomeratsiya bo‘ladi. Aglomeratsiya uchun aholi yashaydigan hududlarning yaqinligi, aholining 150 mehnat qilish uchun shahar atrofidan shahar markaziga borishi xos. Urbanizatsiya jarayonida Aglomeratsiya dunyo bo‘yicha ko‘payib bormoqda.¹

XX asr boshlaridan ko‘plab tadqiqotchilar aglomeratsiya masalasini o‘rganib kelishmoqda. Aglomeratsiya konsepsiyasining paydo bo‘lishi A.Veberning asalariga borib taqaladi. Kuchli aglomeratsiya jarayoni hunarmandchilikdan sanoatlashgan davrga o‘tishda yuz berdi. Aglomeratsiya konsepsiyasining

¹ <https://uz.wikipedia.org/wiki/Aglomeratsiya>.

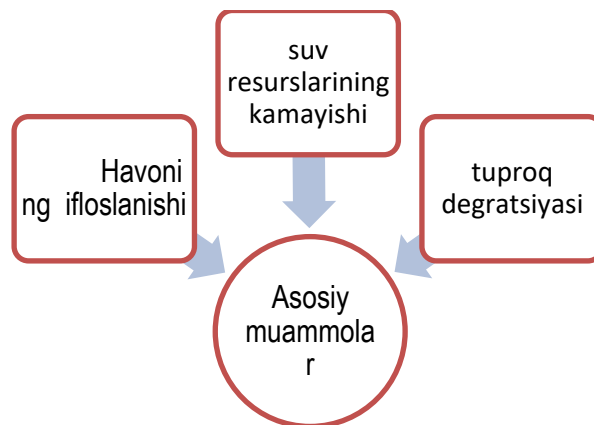

rivojlanishiga amerikalik iqtisodchi E.Guver “shahar iqtisodiyoti konsentratsiyasi” g’oyasini ilgari surgan va iqtisodiy yirik zavod bilan aglomeratsiyani taqqoslagan. Aholi punktlariga nisbatan “aglomeratsiya” atamasini fransuz geografi M.Ruje tomonidan kiritilgan. Shahar aglomeratsiyasi turlicha nomlar bilan keng tarqala boshlagan. Masalan A.A.Kruber

“shaharning iqtisodiy tumani”, M.G.Dikanskiy “iqtisodiy shahar”, V.P.Semenov Tyanshanskiy “shahar aglomeratsiyasi” tushunchalarini kiritishgan.

Farg‘ona viloyatida ekologik muammolar ko‘p. Sanoatning o‘sishi, shaharsozlik va qishloq xo‘jaligi atrof-muhitning ifloslanishi va buzilishiga olib keldi. Suv resurslari cheklangan va ko‘pincha ifloslangan bo‘lib, inson salomatligiga ham, mahalliy ekotizimlarga ham ta’sir ko‘rsatadi. Havo sifati ham tashvish uyg‘otmoqda, chunki zavodlar va transport vositalaridan chiqadigan chiqindilar tutun va nafas olish muammolariga hissa qo‘shmoqda. O‘rmonlarning kesilishi va yerlarning tanazzulga uchrashi ekologik vaziyatni yanada yomonlashtirib, biologik xilma-xillik va qishloq xo‘jaligi mahsuldorligiga ta’sir qiladi. Dehqonchilikda kimyoviy moddalardan foydalanish tuproq va suvning ifloslanishiga qo‘shilib, atrof-muhitga uzoq muddatli zarar yetkazadi. Iqlim o‘zgarishi ob-havo o‘zgarishlarini keltirib chiqaradigan va suv ta’minotiga ta’sir ko‘rsatadigan yana bir tashvish qatlamidir. Ushbu ekologik muammolarni hal qilishda jamoatchilik xabardorligi va ishtiroki juda muhimdir. Yechimlar orasida chiqindilarni boshqarishni takomillashtirish, barqaror qishloq xo‘jaligi amaliyotini targ‘ib qilish va shahar hududlarida yashil maydonlarni ko‘paytirish kiradi.

Farg‘ona aglomeratsiyasining ekologik holati muhim ahamiyatga molik. Bu hududda sanoat rivojlanishi va aholi sonining ortishi ekologik muammolarni keltirib chiqarmoqda. Qishloq xo‘jaligi faoliyati, sanoat chiqindilari va transportning ko‘payishi havoning, suvning va tuproqning ifloslanishiga sabab bo‘lmoqda.

Xulosa o‘rnida shuni ta’kidlash kerakki, Farg‘ona viloyatidagi ekologik muammolar aholining ijtimoiy yashash tarziga jiddiy ta’sir ko‘rsatadi. O‘rmonlarning kesilishi va yerlarning degradatsiyasi qishloq xo‘jaligida yer unumdorligini pasaytirib, mahalliy fermerlarning daromadlari va oziq-ovqat xavfsizligiga ta’sir qiladi. Suvning ifloslanishi nafaqat suv ekotizimlariga ta’sir qiladi, balki ko‘plab jamoalar uchun tirikchilik manbai bo‘lgan baliqchilik faoliyatiga ham zarar yetkazadi. Bundan tashqari, tabiiy resurslarning tanazzulga uchrashi ekoturizm salohiyatini pasaytiradi, bu esa aks holda jamoalar uchun muqobil daromad olish imkoniyatlarini taqdim etishi mumkin.²

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Aglomeratsiya>.
2. Монастырская М.Е., Песляк О.А “МЕТОДИКА ОПРЕДЕЛЕНИЯ ГРАНИЦ ГОРОДСКИХ АГЛОМЕРАЦИЙ” Monastyrskaya M.E., Peslyak O.A. The method of determining the boundaries of urban

² <https://bestpublication.org/index.php/pedg/article/view/6883/7206>

- agglomerations. Bulletin of BSTU named after V.G. Shukhov, 2019, no. 1, pp. 111–121. DOI: 10.12737/article_5c73fc21703586.16507052
3. Антипанин Иван Александрович “МЕГАПОЛИС: ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ В СТАРОПРОМЫШЛЕННОМ РЕГИОНЕ”
 4. Komilova N.K., Muxammedova N.J. / Tanatogeografiyaning nazariy va amaliy masalalari/ Monografiya. –Navoiy: «Zebo prints», 2023. –132 bet.8.
 5. Komilova N., Ravshanov A., Muhammedova N. Tibbiyot geografiyasi va global salomatlik. T., 2018.9.
 6. Saidakbarovich, Meliyev Muzaffar, and Berdiyev Gayratjon Hasanboyevich. "PEDAGOGICAL CHARACTERISTICS OF EDUCATION OF ENVIRONMENTAL LITERACY OF SCHOOL STUDENTS." ResearchJet Journal of Analysis and Inventions 3.12 (2022): 134-139.